

Ulkoministeriö
D6L56D3-6

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto ulkoministeriölle liittyen ihmisoikeuksien ja ympäristön erityisraportoijan kyselyyn myrkyttömistä paikoista asua, työskennellä, opiskella ja leikkiä

Lastensuojelun Keskusliitto (LSKL) kiittää ulkoministeriötä mahdollisuudesta lausua ihmisoikeuksien ja ympäristön erityisraportoijan kyselystä koskien myrkyttömiä paikkoja asua, työskennellä, opiskella ja leikkiä. Keskusliitto haluaa tässä lausunnossaan kiinnittää huomiota erityisesti koulujen sisäilmaongelmiin, joka on maanlaajuinen, lapsen useiden eri oikeuksien toteutumisen vaarantava ongelma.

Lausuntopyynnön sisältö

YK:n ihmisoikeusneuvoston erityismekanismeihin kuuluva ihmisoikeuksien ja ympäristön erityisraportoija on laatimassa raporttia ihmisoikeusvelvoitteista, jotka liittyvät myrkyttömiin paikkoihin asua, työskennellä, opiskella ja leikkiä. Ihmisoikeuksien ja ympäristön erityisraportoija laatii raportin yhdessä ihmisoikeuksien ja vaarallisten aineiden ja jätteiden erityisraportoijan kanssa. Raportti annetaan YK:n ihmisoikeusneuvostolle maaliskuussa 2022.

Ihmisoikeuksien ja ympäristön erityisraportoija on lähettänyt jäsenvaltioille aiheesta kyselyn. Kyselyssä kartoitetaan aihetta muun muassa ympäristönsuojelun, terveyden suojelun, työympäristön, perusoikeuksien, kansanterveyden, maa- ja vesitalouden sekä alkuperäiskansojen oikeuksien näkökulmista. Kyselyssä kartoitetaan myös yritysten toimia.

Lastensuojelun Keskusliitto ottaa tässä lausunnossa kantaa erityisesti erityisraportoijan kyselyn kysymyksiin 1 ja 7.

- 1. Please provide examples of ways in which toxic environments—characterized by unhealthy levels of pollution and high risks of exposure to toxic substances—are having adverse impacts on human rights. Adversely affected rights could include, among others, the rights to life, health, water, sanitation, food, livelihoods, nondiscrimination, a safe, clean, healthy and sustainable environment, the rights of the child, cultural rights and Indigenous peoples' rights.*
- 7. Please specify ways in which additional protection is provided (or should be provided) for populations who may be particularly vulnerable to toxic environments (e. g. women, children, persons living in poverty, members of Indigenous peoples and traditional communities, older*

persons, persons with disabilities, ethnic, racial, religious or other minorities, migrants and displaced persons). How can these populations be empowered to protect their rights?

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto

Lastensuojelun Keskusliitto haluaa kiinnittää huomiota erityisesti koulujen sisäilmaongelmiin, joka on yleinen¹, lapsen useiden eri oikeuksien toteutumisen vaarantava ongelma. Lapsen oireilu aiheuttaa myös vanhemmille suurta huolta. Niin YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista kuin kansallinen lainsäädäntö velvoittaa turvaamaan lasten yhdenvertaisen oikeuden oppimiseen ja turvalliseen kouluympäristöön.

Lapsella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen (LOS 28 artikla) ja parhaaseen mahdolliseen terveydentilaan (LOS 24 artikla). Lapsia tai yksittäistä lasta koskevia ratkaisuja tehtäessä on aina ensisijaisesti harkittava lapsen etu (LOS 3 artikla). Näiden oikeuksien turvaaminen edellyttää riittäviä resursseja niin terveysturvallisten koulurakennusten rakentamiseksi, turvallisten väistötilojen riittävän nopeaksi järjestämiseksi kuin opetuksen järjestämiseksi silloin, kun yksittäinen lapsi oireilee.

Lastensuojelun Keskusliitto on huolissaan siitä, että yhtäältä kuntien taloustilanne ja toisaalta selkeiden toimintatapojen puute voi vaikuttaa siihen, missä määrin tehtävät päätökset ovat lapsen edun mukaisia.

Sisäilmaongelmien käsittely ja niistä tiedottaminen, oireilevan lapsen saama tuki ja oppimisen turvaamiseksi tehtävät järjestelyt vaihtelevat kunta- ja koulukohtaisesti, mikä myös vaarantaa lapsen oikeuksien yhdenvertaisen toteutumisen. Joskus oireilevan lapsen oppimisen tueksi tehtävät järjestelyt voivat myös vaarantaa lapsen muiden oikeuksien tai koulutuksen tavoitteiden toteutumisen. Erityiset opetusjärjestelyt (esim. opiskelu osittain tai kokonaan etänä tai opiskelu eri tilassa oman ryhmän kanssa, lyhennetty koulupäivä) saattavat esimerkiksi edellyttää lapselta itsenäisempää oppimista kuin mihin lapsi on valmis. Erityiset opetusjärjestelyt saattavat tarkoittaa lapselle myös ryhmästä eroon joutumista ja koska koulurakennus on monesti myös vapaa-ajan harrastusten paikka, voi ryhmän ulkopuolelle jääminen sitä kautta ulottua myös kouluajan ulkopuolelle. **Lastensuojelun Keskusliitto pitää tärkeänä, että kaikissa kunnissa on oireilevien lasten ja nuorten auttamiseksi selkeä malli, joka takaa lapselle ja perheelle riittävän tuen.**

Lapsella on myös oikeus kertoa näkemyksensä itseään koskevissa asioissa ja saada tämä näkemys asianmukaisesti huomioon otetuksi (LOS 12 artikla). Tämä tarkoittaa paitsi lapsen oireilun ja kokemuksen vakavasti ottamista, myös lapsen näkemysten selvittämistä ja huomioimista silloin, kun pohditaan erityisjärjestelyjä. **Lastensuojelun Keskusliitto pitää tärkeänä sekä yksittäisen lapsen näkemysten huomioimista häntä koskevissa ratkaisuisissa että valtakunnallista tiedonkeruuta siitä, miten lapset kokevat erilaiset ratkaisut esimerkiksi väistötilojen tai muiden erityisjärjestelyjen, kuten eri luokka-asteita yhdistävien opetusryhmien osalta.**

¹ Ks. esim. *Sisäilma ja terveys: kehitys, nykytilanne, seuranta ja vertailu eri maiden sekä julkisen ja yksityisen sektorin välillä*. Valtioneuvoston kanslia 2019. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161843>; sekä *Vanhempien barometri 2018*. Vanhempainliitto. https://vanhempainliitto.fi/wp-content/uploads/2018/11/Vanhempien-Barometri-2018_raportti.pdf.